

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Proletari din toate țările, uniți-vă!

DIALOGUL ROMÂNESC

Pe agenda oficială a României din acest timp de an, evenimentele care se succed își transmit unele altele întreaga lor putere de semnificație. Și sint consemnate ca expresie manifestă a unui hotărâtor spirit de angajare și dăruire, a acelei ferme voințe de a ne continua drumul ascendent pentru înfăptuirea marilor obiective înscrise în programul stabilit de cel de al XII-lea Congres al partidului și a pune de acord cerințele și posibilitățile lumii în care trăim. Alegerile de deputați au înscris o nouă pagină în cronică actualității noastre imediate și de perspectivă, votul pe care ni l-am exprimat fiind un vot al propriei noastre condiții materiale și spirituale, o intruchipare a modului concret, democratic, prin care gândim și acționăm asupra prezentului și viitorului, asupra noastră în sine pentru perfecționarea întregii activități. Totul de fapt dobândește această linie de conduită politică și socială, în perspectiva unui alt apropiat eveniment, cel care preocupă atenția generală a națiunii, Conferința Națională a P.C.R. Și, între aceste două momente importante ale activității noastre, iată, într-o logică și o dinamică propriei construcției umane, urmăm cu deosebit interes și satisfacție lungul drum al prezidenției noastre, tovărășii Nicolae Ceaușescu, vizita sa, împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în Pakistan, Indonezia, Singapore, Malaezia și Kuwait. Este o nouă și importantă sursă de pace și prietenie întreprinsă în scopul dezvoltării și întăririi relațiilor de colaborare dintre noi și popoarele din această parte a lumii, o nouă și adevărată contribuție la slujba cauzei progresului și înțelegerii dintre națiuni. Se află aici, în acest nou act de politică externă a României, explicația cît se poate de relevantă a unei bune înțelegeri și respectate poziții de principiu pe care conducătorul partidului și statului nostru o afirmă în conștiința lumii și ale cărei rezultate vor fi văzute o dată, la nivelul celor mai exacte recunoașteri și al unei prejuri de cel mai larg interes. Iată, bunăoară, aprecierea prezidenției Suharto care aduce în prim plan rolul nostru de activ al tovarășii Nicolae Ceaușescu, fapt în care vede o *conducere înțeleaptă, care a reușit să aducă națunea română pe calea unui progres rapid și corect, o situație României care o poziție distinctă în politica internațională. Datorită progresului rapid realizat și poziției deosebite dobândite în politica internațională, România a jucat un rol pozitiv în eforturile de a crea relații de cooperare mai bune și mai armonioase între națiuni și la edificarea păcii în lume. Său, o situație României — o spune președintele Republicii Singapore — marchează o nouă etapă în dezvoltarea relațiilor romano-singaporeze și va contribui la întă-*

rirea raporturilor existente între țările noastre.

Edificarea unei lumi a păcii, cooperării și înțelegerii între toate popoarele reprezintă una din rațiunile de fond ale contemporaneității și, se știe, în multe privințe și de mulți ani, lumina acestei rațiuni are în fizionomia morală, politică și socială a țării noastre una din resursele sale deosebite de vii. Construindu-se pe sine, în climatul propriu muncii și creației sale în libertate și independență, România participă programatic la construcția climatului însuși al umanității iar opera sa dobândește noi valențe și se încarcă de noi semnificații și cu acest nou prilej al dialogului românesc cunoscut și stimat pe cele mai depărtate meridiane. Un dialog sincer, deschis, care vizează respectarea neabătută a principiilor egalității în drepturi, independenței și suveranității naționale, a dreptului fiecărui popor de a-și hotărî singur soarta și care, așa cum o afirmă însuși președintele nostru, constituie singura cale rațională care poate asigura pacea, înțelegerea și cooperarea între popoare.

În viața internațională sint multe probleme grave care își așteaptă rezolvarea prin eforturile unite ale popoarelor.

Cunoașterea profundă a realităților lumii de azi, grăia față de condiția însăși a prezentului și viitorului umanității, dorința sinceră de cooperare și înțelegere, în lumina principiilor afirmate, sint caracteristice de fond ale acestui spirit și consecvent dialog pe care țara noastră îl poartă cu convingerea ne strămutată în marea operă de progres și civilizație în care sint și trebuie să fie antrenate toate națiunile. Iată în acest sens ce afirmă suveranul Malaeziei: *eforturile neobosite ale României în diferite forumuri internaționale, unde vocea țării dumneavoastră se face puternic auzită în sprijinul măsurilor efective pentru a se pune capăt recesiunii și a se realiza noua ordine economică internațională, mărește un prilej ferm în Malaezia, pentru că și noi urmărim realizarea aceluiași obiectiv.*

Pronunțându-se ferm ca toate problemele vechii internaționale să fie soluționate cu participarea egală a tuturor statelor, indiferent de orinduire socială sau de mărime, România își pronunță de fapt propriul său destin și urmează, așa cum este rațională, care, pusă sub semnul construcției, cu toate datele și mijloacele lumii moderne, cu consecvență în principii și faote, cu clarviziune și știință, cu patos uman, de cea mai adâncă extracție morală, își arată și roadele evidente și se constituie în parte inseparabilă a umanității de azi și de mâine. Iar dialogul care înlesnește și susține această indiscutabilă și generoasă cale rațională s-a dovedit, cum se dovedește și de această dată, esențial.

Luceafărul

- În pagina a 3-a: ● Mihai Beniuc, tânărul
- Interviuurile „Luceafărului” ● Grigore Hagiu: „Viața unui scriitor și un miracol”

Tăcerea criticilor condamnă sau e condamnabilă? »

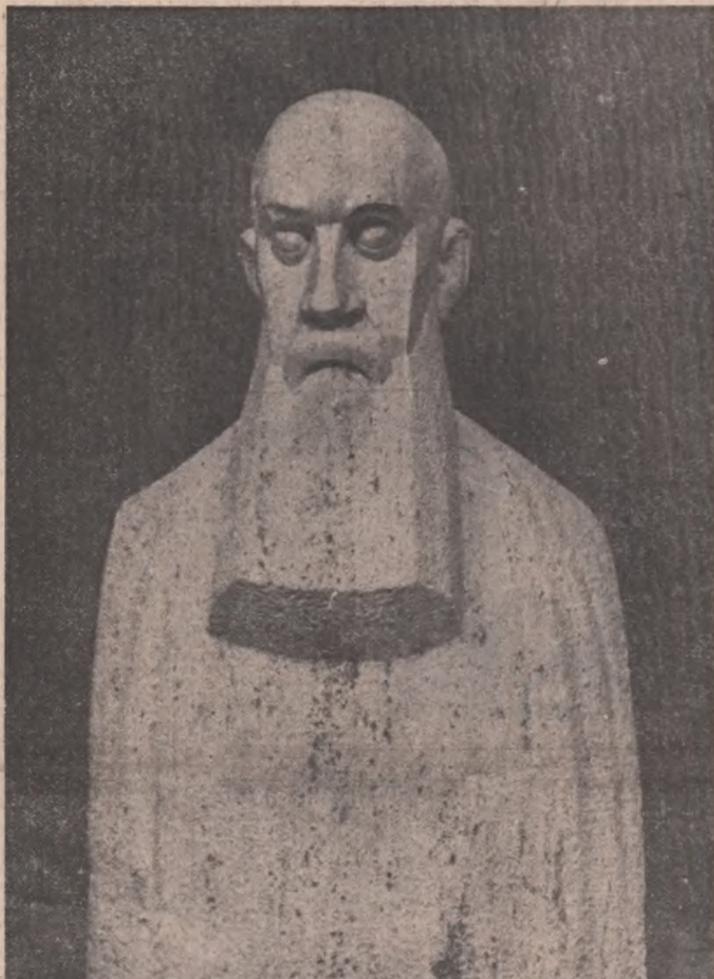
Intro-o carte de dialoguri (am umit **Virtele rațiunii**, rod al convorbirilor dintre Florin Mugur și Paul Georgescu), autorul **Solstiului tuburat** afirmă total netulburat că de la „Un om între oameni” noi nu mai avem roman istoric. Mai exact, „roman istoric mai bun, de atunci, nu știu să se fi făcut” (P.G. (p. 167) în 1982, vădind astfel tot ce s-a produs în aceste ultime decenii în domeniul afirmat și șocant și neadverărat, cită vreme trilogia camilbertresciană (imperfectă, creată de un Camil în descreștere) rămâne încă etalonul, reamintindu-ne că exact aceiași carte, o vreme, prin tinărul H. Wald era opusă, exemplar, **Bietului Iuandei**, desfigurând romanul marele critic. Dar victoria, se știe, a fost efemeră!

Observația trebuie însă asociată imediat disponibilităților de recepție ale criticii noastre și climatului, nefast încă întreprinderilor de anvergură. O parte a criticii nu prizează romanul istoric, arhivic suspectat, închis în — chipurile — ocolul scriitorului român, blocat astfel în provincial, fără deschidere spre universalitate. Parantetic, să notăm că pe alte meridiane culturale tocmai cartea istorică este în ascensiune;

Le point informează că succesul acestui gen răspunde unei nevoi adinca a publicului, căutându-și identitatea și rădăcinile. Cum nu e în intenția noastră a scrierii aici asupra mecanismelor cauzale, încercând o explicație a acestei „navăle asupra istoriei”, să trecem rapid mai departe. Cum înțelegem romanul istoric? — iată o întrebare firească, întretinută de reacțiile criticii „de întâmpinare”, pendulând între euforie și plătis, lansând nerăzuit critice. Cezul cel mai proaspat rămâne cel al lui Paul Anghel, autorul unui ciclu de largă respirație „în nouă cărți” închinat războiului pentru independență, veritabil colos prozastic dezvoltând perspectiva monumentală (Arthur Silveșter). S-a observat că volumul apărute au „beneficiat” de o lecțiune cromată (Emil Vasilescu), citite fiind cu acria verificării rigide și a aflării corispondențelor severe cu cartea de istorie, desi Paul Anghel propune o **ipoteză romanescă**, istoricismul său fiind altceva decit vechiul roman istoric. Considerat — nedrept —

Adrian Dinu Rachieru

Continuare în pag. a 7-a

NICOLAE IORGA — sculptură de Justin Năstase (travertin)

IN PAGINA A 8-A

SFATURI PE LUMINĂ

PRIVIREA LUI ORFEU

O relație biunivocă

Decembrie, intiiul

O biserică de lemn din Ardeal dacă timpul e frumos se vede cu ochiul liber tocmai din cimpia Bărgănoanului tot așa cum în nopțile dădora de liniști se aude dincolo de munți drobia susurind aici. Dacă ziua și noaptea s-ar izbiți în același timp ne-ar opindi sufletul și cit de minunat ne-ar pendula cite două inimii în piept.

Marin Lușpanu

In intimpinarea Conferinței Naționale a partidului

Pretutindeni, nesomnul cuvintelor...

In a doua decadă a lunii decembrie, cind se va întruni forumul nostru comunist, vom avea prilejul nu numai de a face bilanțul anilor ce au trecut de la Congresul al XII-lea al P.C.R. și de a lansa noi proiecte de edificare socialistă, ci de a sărbători și împlinirea a 15 ani de la Conferința Națională a partidului din decembrie 1937. Atunci, din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu, P.C.R. a adoptat măsuri de importanță cardinală care au pregătit intrarea societății românești în etapa socialismului multilateral dezvoltat. Printre acestea s-a înscris și reorganizarea administrativ-teritorială a țării.

Înăfptuită la 14 februarie 1968, cind Plenara C.C. al P.C.R. a hotărât constituirea organizațiilor județene, municipale și orășenești de partid, în locul celor regionale și raionale, reorganizarea administrativ-teritorială a avut profunde

rațiuni de ordin economic, social și politic. Dacă antrenarea unui număr cît mai mare de indivizi în munca socială are drept consecință creșterea avuției naționale, tot afit de adevărat este că, în plan geografic, mărirea comunităților umane prin reducerea efectivului lor (în condițiile în care rămîn apte de o activitate economică suficientă siesi), se soldează cu sporirea sumei naționale a valorilor materiale și spirituale.

Justețea reorganizării administrativ-teritoriale preconizate de Conferința Națională a P.C.R. din 6-8 decembrie 1937 a fost confirmată de cotele fără precedent pe care le-a atins avuția națională în bunuri acumulate; astăzi acesta se ci-

Mircea Ichim

Continuare în pag. a 7-a

Poezie și personalitate

Poezia contemporană nu duce lină de personalității. Dimpotrivă: momentul este cît se poate de fertil. lirica românească fiind în mod sigur una dintre cele mai valoroase din lume, în clipa de față. Diversitate de stiluri, inovație, dar cu serioasă acconiere artistică, modernism ori din contră, întoarcere la o arhatitate generică a marilor mituri, „sinceritate” în plan estetic, continuarea liniilor de forță ale poeziei interbelice într-o manieră nouă, mai mult decit ordinc — se scrie o poezie de meditație asupra condiției umane, de întrebare a marilor probleme ale ființei. Decenul al șaselea nu a putut înăbuși, firește, energiile creatoare, nu a putut interzice o legătură organică. Dar el a făcut cu altă mai mult să se vadă rolul coplesitor al personalității literare. Opera lui Nicolae Labiș nu a pregătit, așa cum se crede, un teren (termenul e, oricum, rău) pentru apariția unei generații de poeți de primă mărime, ci a unui grup de personalități, ceea ce este, desigur, altceva. În ultimele decenii este absolut impropriu să vorbim de existența unor generații literare în România. Niciieri nu vom găsi grupuri constituite după criterii estetice, cu un program clar și cu rezultate artistice evidente în sensul respectiv, ca, să zicem, generația '88 în literatura spaniolă (exemplu, se vede, nu sint chiar atit de multe nici în literatura europeană din deceniile de mijloc ale secolului al XX-lea). Acreditată ca o instituție, „generația anilor '60” nu este o generație literară — conjunctura istorică a sfîrșitului deceniului al șaselea a permis afirmarea în corpore a unei serii de scriitori care aveau aproximativ aceeași vîrstă. Conceptul de generație nu are decit acconiere biologică în literatura română și în literatura europeană. Nimic nu-l leagă pe Nichita Stănescu de Marin Sorescu, pe Grigore Hagiu de Cezar Baltag, pe Ana Blandiana de Anghel Dumbrăveanu, pe Ioan Alexandru de Constanta Buzea. Conceptul asupra poeziei, acolo unde există, e diferit, modalitățile de exprimare, diverse atît în literatura română, atît în literatura europeană. De asemeni. Ce ne-a făcut asadar să numim generație intimpinarea că mai mulți scriitori au debutat în același timp? În plan literar, singura rațiune de persistentă a termenului este posibilitatea lui acconiere estetică, ceea ce ni se pare din cauză locului și esec mărunț. Dacă este adevărat faptul că o stare de spirit, prezentă conjunctural în acei ani, a declansat energii creatoare, a dus la reanșarea Poeziei după un deceniu proletcultist, reînșind exact domeniul estetic ce fusese viciat, plăcerea literaturii, e la fel de evident că ele s-au dezvoltat pe traiectorii artistice proprii, unele neavînd nici măcar capacitatea iluzorie de a se întîlni precum paralelele în perspectivă. Declansarea de energii creatoare, de atunci, nu a avut configurația unei grupări estetice comune în cadrul unei unități de convingeri literare. Conceptul de generație literară înlocuiește solidaritatea de principii, adeziunea la un program dacă nu manifestat public, consimțit deliberat și aplicat în practica artistică. Revenirea literaturii la uneltele și specificul său nu certifica folosirea conceptului. Și, mai ales, nu justifica instituționalizarea, impunerea lui autoritară cu tonul că literatura actuală nu ar putea fi discutată omîtîndu-l.

Nu este, cum s-ar crede după cele de mai sus, o mistificare ci o exagerare. Nu singura. Poezii care au debutat în a doua parte a deceniului al șaptelea și s-au impus în ultimul, nu alcătuesc nici ei o generație literară. Că termenul e comod (ca și alte încercări: „promotivă '70”, „ultime promoții” etc.) nu ne îndoiim.

Costin Tuchilă

Continuare în pag. a 6-a

Festivalul de teatru pentru tineret

mline se vor decerna premiile celei de a treia ediții a Festivalului de teatru pentru tineret care se desfășoară la Tg. Mureș. Un public generos a urmărit reprezentațiile din concurs în frumoasa sală a teatrului local sau la studioul Institutului de Juriști. Pe sub ochii lui și al Juriștilor, au defilat formații de amatori și formații profesionale, ca și clasele de teatru de la Tg. Mureș și București. O echipă de amatori din Tirnăveni a oferit un spec-

facol deconectat cu „Transmisie în direct” de Tudor Popescu. O mină de băieți și fete, dirijați de un actor al teatrului din Tg. Mureș, au reușit să se impună — prin devotament scenic și talent — unei asistențe inteligente și generoase. O interpretă ca Rora Demeter merită toată atenția. Cîț despre textul lui Tudor Popescu al este pasionant prin actualitatea lui și prin sătura la adresa redactorilor și a mentalității de televiziune.

pele studentești aflate în concurs. Tinerii studenți maghiari au jucat pe Ion Bălesu, „În căutarea sensului pierdut”, colegii lor români pe Teodor Măzilu cu „Mobiă și durere”. Dacă la echipa dinții a fost remarcabilă plasticia jocului tinerilor actori, la cea de a doua talentul citorva a ieșit în evidență.

Asupra acestui veritabil eveniment cultural, vom reveni cu amănunte în numărul viitor.

Mircea Micu

Continuare în pag. a 2-a

Continuare în pag. a 7-a

Ursul românesc

Drum în sus

Cind voi izbi o dată eu cu barda,
Acestă stincă are să se crape
Și va ține din ea șuvoi de ape!
Băieți, aceasta este arta!

Nu mai umblați mereu după exemple;
Exemplele făcute pentru proști.
Din serie de vrei să te cunoști.
Fugi de cărări și nu intra în temple.

Eu am luat-o fără drum în sus.
Puteți veni pe urmele-mi de singe.
Mai urc, și-mi vine citeodată-a plinge
Și mă-nolosec sub cruce ca Isus.

Văd, totuși, cum în jurul meu tresălit
Izvoarele-ncepăturilor sfinte
Și sufletul meu, amefiț, se simte
Vecin egal cu umbra cecealată.

Aici cu Dumnezeu la cot, în Fire,
Minuni plăpânde plămădim din tină,
Cioplind din beznă forme de lumină
Și nu dorim nici jertfă, nici iubire.

Iuzii trecătoare nu cunoaștem.
Stim noi Nimicul dăător de friguri:
Odată ne va trece peste diguri,
Și-n van o să-necăm să ne mai naștem.

Dar Noaptea asta ce-o ținem în brați
Și de călduri am vrut să se pătrundă,
Pe veci de veci a devenit fecundă:
Va înflori viața din viață.

1937

Ursul românesc

Orașul ride și petrece,
Huieste-n chihot, urlă strada.
Boierul dă un leu, cind trece
Prin fața lui jucind parada!
Dansează ursul românesc!

Prin nas l-au petrecut verigă,
Și tot mai mormăie uritul,
Mai mormăie, dar nu prea strigă,
Că-i trage cu veriga ritual!
Dansează ursul românesc!

E mare ridicată-n labe
Și blindă fiara fioroasă.
Prin blană-i numeri coaste slabe,
Dar nu se lasă, nu se lasă:
Dansează ursul românesc!

De două mii de ani dansează,
L-au prins de pui în miez de codru,
Hei! codru ăla-l tot visează
Dar să mai scape nu e modru:
Dansează ursul românesc!

Orașul ride și petrece,
Huieste-n chihot, urlă strada,
Boierul dă un leu, cind trece
Prin fața lui jucind parada!
Dansează ursul românesc!

1937, august 16

Despărțire

Sărat o garoaafă roșie
Sărat cu buze arse huma
Din care tu sorbit-ai singe
In pribegie plec de-acuma —
Garoaafă roșie, nu plinge.

Mi-oi adona-n desăgi amarul,
Toag din gardul vechi mi-oi frunge
Și-n urmă voi lăsa hotărui
Garoaafă roșie, nu plinge.

Strănuț va veni-n grădini
Și toate florile le-o strânge
Bucet pe masa lui strănuț —
Garoaafă roșie, nu plinge.

De te va rupe și pe tine,
Tu vârsă doar un strop de singe
Pe masa-i cu mincări strălucite —
Garoaafă roșie, nu plinge.

1940, august

Nu mă vei uita
Te măriti, și știu, vei naște prunci,
Vei avea cămin și alte cele,
Dar așa frumoasă ca atunci
Cind erai stăpîna vieții mele
Nu vei fi tu niciodată,
Niciodată.

M. Benina

Anii vor veni mereu șiraguri
Ca soldații la cazan flămînzii.
Din viața ta de miez și făguri
N-o să aibă Moartea nici de prinț.
Poate doar o simplă, tristă cină,
Tristă cină.

Ce bătrînă, palidă și goală
Vei rămîne peste trei decenii!
Singele tău, astăzi în răscoală,
Va fi rece, rece. Doar vedeni
Despre tot ce-a fost vei mai avea,
Mai avea.

Ca strigoii vor veni la tine
Din iubirea noastră ne'nțimplată
Gîndurile, visele haide,
Nu mă vei uita tu niciodată:
Sufletul cu altul țî-i zadarnic
Darnic.

1937, septembrie 19

Melița

Toată vara, toată toamna latră,
Melița, melița.
Cad pudzeii cînepile verii,
Cînepile toamnei cad pudzeii
Cum le mușcă indrîjit și latră
Melița, melița.

Vraful alb — oase — impresoară
Melița, melița.
Iară ea, flămîndă, mincă, mincă...
Melița, melița? — Mai adă încă!
Vraful alb — oase — impresoară
Melița, melița.

Iarna doar mai face cit mai tace
Melița, melița.
Dar acumă țî-o țîar la soare
Melița de cînepi tocătoare.
Încă tace. Oare cit mai tace?
Melița, melița.

Un fior prin cîmpuri se strecoară:
Melița, melița.
Tinerile fire de verdeată
Cresc superbe, pline de viață.
Dar prin cîmp flori se strecoară:
Melița, melița...

1942

INTERVIURILE «LUCEAFARULUI»

grigore hagi

„Viața unui scriitor e un miracol”

— Cum se da un interviu? Cum trebuie să procedezi pentru a te infățișa publicului, într-o lumină cit mai adevărată? Iată întrebările firești pe care și le pune orice creator înaintea ogărilor destinului (despre ele este vorba, nu?) despre sine, mediu, timpul său, se-nelase, cum cit ai mai mulți ani în urmă, ai străbătut mai multe întimplări, ai avut de a face cu mai mulți oameni, cu mai multe cărți pe care le-ai citit și scris, cu atit mai grea țîi aoare întreprinderă. Evenimentele au și ele viața lor, unele se estompează, altele devin mai pregnante, legenda își cere drepturile. Vorbim deci despre un „altul” și „altul” care își spun „povestea lor”? Cu ani în urmă am „văzut” un interviu dat de Samuel Beckett radioteleviziunii franceze, pe o distanță de două minute, dacă nu mă înșel, timp fascinant în care, nelincit pe alba osatură a unui zid, în lumina orăbă a candelulei africane, scriitorul n-a făcut altceva decit să tacă, de dincolo de el și de lume: sta acolo singur și concentrat și utuc, un instrument al propriilor sale scrieri, un creion mare și desirat, plin acum mai mult de uscăciune decit de sevă; un semn la fila uriașei cărți unde avea și el, trecute în urmă, câteva cuvinte, litere, semne: citiți-le, acesta sint eu. Cu convingerea că am „tăcut” destul pînă acum, prev în cuvinte de două minute, dacă nu și mai bine, să încercăm să răspundem, și să ne răspundem, la cîteva întrebări.

— Edgar Papu vorbește despre generația din care faci parte în această țară: „Interesul meu s-a îndreptat asupra generației lui Labis, pe care o consider pînă acum drept cea mai realizată”. Aprecierea e de prin 1975. Apoi: „Șansa lor în afara talentelor indiscutabile, a stat într-un fenomen de compensație, cum îl spune Adler, adică ei n-au avut, n-au avut, n-au avut cărți și pur și simplu au izbucnit. Te recuștii în această caracterizare alături de alți scriitori? O consideri îndreptățită și suficientă?

— Remarcă lui Edgar Papu (Dimov spusese, citez din memorie: „neavind cărți, le-am inventat”), este o foarte frumoasă metaforă critică. Văzând dinăuntru, mai în amănunt, ea suportă corectări, „izbucnirea”, fără „cărți” și „maestri” nefind simplă, nuanțindu-se de la caz la caz, perioada amplită lărgindu-și între timp granițele cuprinzînd mai multe evenimente, mai mulți oameni. Voi reveni. Mai întii, în leagătura cu epoca respectivă, cîteva amintiri din studenție, cind eminent profesor ne era Edgar Papu, prin 1955. Împreună cu George-Radu Chirovici ne cătrăneau de fiecare dată să ajungem la cursul de „universală”, ținut într-o superbă sală a palatului Sutu pe atunci, la prima oră, unde, într-un timp fără durată, Edgar Papu scutura cu o înfinită precizie și delicatete și savantă, aproape vizătoare pricepere, praful cosmic de pe marile opere spirituale ale umanității. Se vorbea despre Homer. Îl citisem și comentasem, împreună cu prietenii, în multe nopți de insomnie strălucitoare. Și tot nu-l știam. O inteligență auzitorizată, exact în vremea cînd eu, unii Auerbach, dar mai puțin exclusivizată și repunea pe Homer, de drept, la începuturile culturii moderne europene, jalonînd, prin Iliada și Odiseea, cele două teme fundamentale: „războiul” și „călătoria”. Profesorul puncta, în leagătura cu evoluția artei (prie) de alte lucruri discutiți, faptul că priviri cu nuanțele lină ale grecilor antici, singele, în orice ipostază, le apărea întodeauna „negru”. Homer însuși transcriindu-l invariabil astfel, în nota tragică a lirismului său, mărkîrîne devenită sornică afirmare în planul emoției; și lucru absolut miraculos, ne obrazul celui care ne vorbea, bărbierit în prîpă în devesmele dimineții, privindu-ne cîteva prozopite urme de singe vioriu, un fel de probă materială a celor spuse despre biologic și estetic. Mai am străduțit, mai țîrziu, obsedat de ideea „singelui negru” al grecilor, să demonstrez că omul modern s-ar putea să beneficieze de o ascuțime neobișnuită a simțurilor sale, capabile să surprindă cite ceva din tainelă cele mai profunde ale lumii. Mitosul și echilibrul, premonițiile ale morții și cataclismului, n-au fost numai temele lirice ale cântărilor mele „Miazănoaptea miresmelor” și „Descințete de gravitate”. Să ne întorcem la climatul mai general al epocii. Este adevărat, unii autori, dintre cei mai mari, erau interziși, din exces de zel sau chiar oficial, totuși cărțile lor circulau, dactilografiate sau chiar scrise de mînă. Vorbind despre poezie, Argeșei, Blaga, Bacovia, Barbu erau cunoscuți cel mai bine. Nu cred, dintre prietenii apropiați, să fi fost vreunul care să nu-i fi citit și recitat, Istoria literaturii lui Călinescu circula cred mai la vedere și cu mai mult folos decit astăzi. Eesen era mai la modă decit în propria țîră și păstrez și astăzi pe undeva un volum selectiv din opera lui (în traducerea lui Lesnea), pe foi dactilografiate și legate cu o panglică verde de cîne știe ce studenții grilule. Nu fac, firește, o listă de lecturi. Atrag atenția totuși asupra miracolului ce-l reprezenta cartea, asupra draoșteie ce i-o purtam, asupra străduinței de a o găsi, cind cu adevărat ne dorream una, lucruri pe care cei care n-au fost tineri atunci le înțeles mai greu. Era vremea schimburilor de cărți, nimeni nevoind să le vindă, să le înstrăineze deplin. Tineam, de-o pildă, atit de mult la „Golem” de Meyrink, încit vreind mai deunăzi s-o împrumut cuiva m-am trezit că posed două exemplare, trase cine știe cum din circuitul acela rapid și spectaculos. Am mai făcut, un ultim schimb, țîrziu, de plăcere cu Ion Georgeșcu el mi-a dat „Groana” lui Eugen Barbu, prima ediție, eu „Morike, Novalis, Holderlin, Rilke”, antologia de poezie germană a lui Philoide. Cit privește contactul direct cu marii poeți, lăsat la vora întimplării, îmi lasă puține amintiri, mai mult îndreptate. Petre Stoica lăsa mereu, puțin mai țîrziu, simbioză pentru acei ani, pe Dimitrie Stelaru, ce care își condimentase anii studenției. Pe alte căi, liceean încă fiind, îl cunoscușem și eu de Stelaru, care, ca om, nu-mi făcuse o impresie deosebită, fiind unul din rarii boemi taciturni, moluzi. Interesantă mi s-a părut întîlnirea dintre Nichita Stănescu și Ion Barbu, care mi s-a povestit bineînțeles în aceeași noapte. Nichita, cont de emoție, a citit un poem, Ion Barbu (dovedind-

du-se un maestru și astfel) i-a luat manuscrisul, a exclamat cu blîndețe și compătată, „El, ia să ne împrumetăm noi cu textul”, recitîndu-l. Multă vreme, căpșușii de ironie suavă, reluam poezii de-ale noastre și de-ale altora, clasici în viață sau ba, cu acel memorabil „El, ia să ne împrumetăm noi cu textul”, accentuîndu-i bătrînescu cuvintele.

— Fișa biografică din dicționarul scriitorilor infățișează o viață studentescă agitată în dreptul numelui lui Grigore Hagiu. Ai fost și la Școala de literatură? Ce știi despre ea, ce însemna pe atunci, în epocă, în mintea scriitorilor, această școală? Ce consecințe (bune și rele) a produs?

— Într-o 1950, anul debutului meu în „Scințeta tineretului”, cu o poezie reproducută în „Scințeta”, și 1962 data la care mi s-a tipărit primul volum, „Autoportret în august”, de E.P.L., mi s-a împlinit felia de viață cea mai agitată, mai pînă. În acest răstimp am terminat liceul, fusesem respins cu succes de Școala de literatură, unde mă prezentasem drept „dramaturg”, intrasem și fusesem dat afară (pentru mai mare siguranță și din U.T.M.) de la Institutul de cinematografie, reîntrasem și fusesem dat iarăși afară de la Filologie (de data asta nu pentru că uitase abia acum seama: activat U.T.M. la case; descărcător-incărcător de fructe și legume în Obor, de lemne la un depozit pe Grivița (mrosul verzei putred și-al lemnelor proaspăt tăiat); legător și putor de fașine împotriva alunecărilor de teren prin ripile natale; insotitor de inginer terograd (adică eu prin bălți, cu stache-ta, el pe maluri, cu teodolitul), achizitor la D.A.C. (nici lina nu era mai brează decit varza); figurant de teatru; insotitor de convol de grîne în bărgan și pe urmă, retrogradat, simplu încărcător de saci pe masină; instalator calificat de calorifere (un bloc nou, un an din primele, de pe strada Mihai Eminescu, are căldura, cită o are, datorită și mie); săpător la Casa Școltei, Lotul B (adică cel din centru), nu departe de biroul meu de astăzi, de redacția revistei Luceafărul. I-am cunoscut, în acei ani de neuitat, pe mai toți scriitorii care au astăzi în jur de 50 de ani. Am fost și am rămas prieten cu cei mai mulți dintre ei, deosebit de prieten cu mine, acum, despre ce a însemnat, pentru mine, poezia, fapta de a deveni persoană publică. După ce am fost publicat de „Scințeta”, cineva din conducerea ziarului a dat un telefon, s-a interesat de soarta mea, de originea mea socială, dacă sint sau nu fărâni săraci”, cum scrișeseră ei, după ureche și necesități, în dreptul numelui meu. Bineînțeles, așa e, se poate să fie altcum, a confirmat grașind directorul liceului pe grașierea redactorului, chemîndu-mă imediat la el, făcîndu-mă de fiu, erlijindu-se în țată, și de ce umbli eu cu „șoalele” și nu-i spun lui că sint fiu de „țărâni săraci”, îl aduce tot felul de acte aiurea pe la secretariat, în loc să-mi încasez bursa ce o merit pe luni de zile în urmă. Deși „mișlocas” cu acte în regulă, m-am trezit „sărac” fără drept de apel, dar cu o burșă ce-mi asigura casa și mîsa la un internat, vitale pentru mine. Și tot pentru ce publicam, asemant altor confrăți, pentru a nu mai incură fațomele pe coridoarele revistelor din București, am fost angajat și trimis la ziarul din Brașov, să fac bine să invăt ce-i viața și să rămîn pe-aoie pe unde oi învăța-o mai bine. La data cind am ajuns în Brașov, toată noaptea, în piața centrală au lucrat buldozerele din greu, inverșunate, pînă în pustietatea zorilor, la dărîmarea unei stătu devalorizate. Cîteva zile încă, în timp ce, jos, în piață, rimătura din centru fusese betonată cu pămînt, ciosvirițele contorsionate de nivel și fier cenușiu din margăni, cele smulșe cu și din ridicăni, încercate și săp, denarșe, sus, pe costisa muntelui, scris cu arbori, numele împicnatului mai dăinuși fastuos de limpede și de nealocul lui, pînă cind, nu la o oră aome, nu-l mai zări nimeni, risipit în seninul de sticlă al muntilor. Peste puțin timp îmi adărea primul meu volum de versuri.

— Să-i cunoscut pe Nicolae Labis? Ce ne poți spune despre el? Ai conștiința apartenenței la o generație literară? Această generație se poate numi generația Labis?

— Cind spunem „generația Labis” înțelegem

cu el în fiecare clipă. Cu orice menajamente, curteie precuțit te-și purta, nu poți fi sigur niciodată dacă, fără să vrei chiar, n-ai produs curva o mică dar ireparabilă fisură. N-o să știm să ne purtăm decit cu delicatețea puțin responsabilă a celui în necunoștință de cauză față de scriitorii. Nicolae Labis a fost, înainte de formularea lui Marin Preda, unul din „marii sîmțatici”, deși trăia în plinul tumultuos al spectacolului vieții. Avea căderi bruște în sine, de totală opacitate, pînă la spaimă, de tot ce era în jur, de transă socratică. Alteori, uluitoare de dominant, se impunea cu ușurință și min-drie, devenea „osele a lumii”. L-am auzit recitînd prima oară, într-o rece sală de marmură, „Moartea căprioarei”. Altă voce. Alt om. Un indrîjit, Devastat de propria-mînie. Platră împădurită de cuvinte. Marin Preda (nu știu de ce sint nevoia să-i apropii) era și el un „mare singuratic”. Se comporta de parcă, singur fiind, ar fi fărîit mereu din orice fleac o jucărie de geniu. Nu-i ignora pe ceilalți. Îi atrăgea pur și simplu pe ceilalți în jocul lui, nebăgîndu-i în seamă. Purta cu el întodeauna o grădiniță mîricică în care te-ar fi lăsat să intri cu bucurie dacă asta i-ar fi stat în puteri, nu l-ar fi depășit pe el însuși, într-o legendă despre care intuia ceva dar nu o putea țîmăci. Cordialitatea și morozia lui ațel își aveau sîrgințea. Dar cine poate suporta prea multă singurătate? În mod cert, pe el, pe Marin Preda asta i-a dîstrus. Într-o bună dimineață, aflîndu-mă cu Pavel Aioanei într-o cameră din apropierea celii a lui Marin Preda, ne-a bătat în usă cu discreție, soferul editurii Cartea Românească (editură care ar trebui să se cheme Marin Preda, cum i s-a spus, i se va spune familiar și de acum încolo) întrebîndu-ne dacă nu știm nimic de „domnu Preda”, avea oră fixă la care trebuia să vină să-l la neapărat, și dînsul nu răspunde, deși portarul nu l-a văzut ieșind. M-a cuprins un soi de disperare, Știam copilăreșca lui comportare cu pîlulele. Știam ce i se poate întimpla. L-am alertat pe Valentin Serbu. Acesta pe Mircea Dinescu. S-a spart ușă dar Marin Preda nu era înăuntru. Cîteva clipe mai țîrziu, cu miovia lui lăunioasă, bibbia lemnuși și fierul, mi-ați dîstrus yala, repetă la infiniți cu o durere și o preocupare nelumescă, dînt-un loc foarte îndepărtat, dînt-o altfel de baie doistociană, nu mai puțin grotescă și teribilă. Ceea ce nu s-a întimplat atunci s-a întimplat ceva mai țîrziu. Sau cine știe? Premonițiile sint mai zguduitoare decit realitatea însăși, conțin mai mult adevăr, mai multă și neoprită spaimă, și în astfel de cazuri ea, spaima, contează.

— Dacă ar fi să te oprești la fenomenul singular sau straniu al experienței tale literare, ce te-a oprit?

— Vînta obștei noastre este unul dintre cele mai „singulare” fenomene. Multă vreme s-a crezut, și odată ațuns în conducerea Uniunii, ai și devenit un scriitor important, calitatea respectivă asigurîndu-ți toate avantajele posibile. (În trecut fie spus, în alte țări, o funcție de răspundere însemnă o datorie ceățenească si-ati; oricum, mai multă bătaie de cap, o rupere de la maza de lucru.) Și invers: dacă ai fost și tu mai estî la cîrmă, te-ai arsi, ai devenit un nimenia. Scriitorii sint și rămîn scriitori „îndefinite de funcțiile pe care le ocupă. Nu trebuie să fii neapărat singur pentru a reprezenta scriitorii. Să ai un solid simț al echilibrului însă, da. Ceea ce s-a întimplat pe la Unione în ultimii ani n-a scot replică. Nu o vorba de un caz ori altul. Ci de o mentalitate. O psihologie. Acelea ale „demascării”. Credeam din tot sufletul păt că ele au disăput, odată pentru întodeauna. Și de la oameni demni de toată sîmă. Intelectuali în joată puterea cuvîntului. Trebuie aceste împărțiri pe echipe care de care mai morale și intransigente sint ridicole dacă n-ar putea deveni și tragice adeseori. Nefericită dispută dintre Macdonksi și Eminescu este marea rană națională a literaturii noastre Ea a fost, după cum se știe, perpetuată de autori la fel de iluștri. În materie de certuri între scriitorii, literatura noastră dispune de un material atit de bogat încit nu poate decit să te pună pe gînduri. Este acesta un semn al vitalității ei? Dacă scriitorii acestor ani ar fi capabili să pună capăt problemei, și ei cred că ei pot, n-ar fi desputul pentru a sublima sporul de civilizație cistigat într-adevăr în epocă? Nu s-ar putea lichida stărea aceasta de tensiune care nu duce la nimic bun? Pînă cind oare, dacă estî prieten cu un scriitor nu mai poți fi și cu altul, și dacă estî cu acel altul nu mai poți fi și cu acel celălalt, și dacă nu dai nici unuia atenție, amîndoi, de data asta, încep să te deteste? Cu ani în urmă, cu totul întimplător, am asistat la „demascarea”, să-i zicem literară, a unui prozator cam de aceeași vîrstă cu mine. Procesul a fost deschis, de către un activist care făcea deservicii în materie de literatură partidului. Se dădea curs, spunea același, unor scriori de a căror autenticitate el ne asigura cu toată sinceritatea. Poveste veche. Sala unde s-a ținut sedința era a Casei scriitorilor. Prozatorul se numea D.R. Popescu, actualul Președinte al Uniunii.

— Labis a lăsat moștenire colegilor săi de viza „lupei cu inerția”. Cum s-a achitat generația literară din care faci parte de acest testamental moral?

— Am vorbit foarte mult despre o epocă a începuturilor, a tineretului. Dar ce poate fi mai minunat decit începutul, decit tineretea? Ce-ăs vrea să mai adaug? Atit. Să am timpul favorabil pentru a-mi putea „trata temele”, cum spunea, printre ultimele sale cuvinte scrise, cel citat atit de des aici, Nicolae Labis.

M. Ungheanu

În paginile 3, 4 și 5:
Tablouri de Virgil Demetrescu DUVAL
(Din expoziția de la Galeria Municipiului)

echipe de muncitori cu o sumedenie de masini si instalatii dupa ei.

Intr-adevar, "probele" dovedisera ca apa lacului continua nu stiu ce fel de saruri si alte substante bune pentru tratarea a cinci, sase boli, si in doi ani cel mult trebuia ca pe malul sau sa se constata scapa o statiune turistica, mai ceva decat Amara!

S-au ridicat mai intii niste baraci in care aveau sa stea lucratarii pe durata celor doi ani, dupa care s-a trecut la treaba. Au dragat lacul, l-au cimentat malul, frumos, in forma de rombur, au carat ceteva zeci de basculante de nisip si au amenajat o plaja, si concomitent a inceput constructia a patru vile.

Maruntelul acela limbut avusese dreptate, pentru ca satul de incepuse sa fie vizitat si controlat de serii dupa serii de sefi de pe la judet, care tot zoreau lucrul si nu pareau multumiti deloc — de ce nu s'ntele in grafice cu astfel de rezultate? Pina-n primavara primăria sa abia alta cladire care sa semene a primărie, toată lumea sa lasa afara la treaba, sa-si vāruiasca casele si sa curete santurile, elevii, elevii (toarase director, de ce nu dau o mină de alutor, mcar la cīrat cărāmiți? ce e cu amoretala asta pe santier? bufetul nu se mai deschide decit după ora 17, cum nu mai e ciment? v, electricienii āia ce fac de nu se vād?...

Peste doi ani statiunea era gata, cu tot ce-i trebuia, o bujiturie, si adurā — chiar si vedeti cu ea si toti ne stricam ochii cūntind s' descoperim pe careva din noi pe ele, caci fotografii prinse in cadre si citiva oameni — ca pe mai toate vederile. Pina la urmā am descoperit citiva: pe nana Marafca stind pe o bancă de lină pavilionul central, pe fetițele primarului lucindu-se cu o mină cu buline in fata. "Vilei leana", si pe Toma Dāndāru — cine stie ce-o fi facut el tocmai atunci in dreptul dusurilor de pe plajă? ca doar era postas si mereu se plineea ca nu-i ajunze timpul desi nu avea de zeci de ani de serviciu, cinci zile si din cind in cind era scriitor.

Foarte multi stēni si-au gāsīt slujbe in statiune: Lili Sandu, fosta invātōara suplinitoare — la "Receptie-cazare", nana Marafca — lențereasā, sase femei — la spalatorie, Lucica Pirlea, fostul ajutor al lui Strību — la "Restaurant", direct pe post de chibrit, Firliță, pe timpuri verii, lăsa de fierărie si se anajia ca "salvamar", iar alții, tot asa, fiecare in functie de ce se pricepea mai bine, citiva chiar calificandu-se ca fierari-betonisti, dulăgeri, zugravii, si plecidu apoi să lucreze la oras.

Lumea a venit la tratament din prima zi, cind s-a deschis statiunea. Serviciile, asistenta medicala erau ireproșabile, care mai de care se intrucea cu laudele, umpleau unele după altele "caietele de impresii" pe care le tineau la dispozitie Lili Sandu, si nimeni nu parea să știe de proasta reputatie pe care o avusese lacul pna acum doi ani, adurā cā utitaser si noi. Satul arāta si el altfel, se transformase el însusi in statiune, se mai mārīse parca (chiar fără cele patru vile si pavilionul central), ai fi zis cā așezarea noastră se ridicase odată cu statiunea, si nu cā existase înainte el, anonim si neluātă in seama.

In anul următor au apărut si străinii, cu mēșinile țigărele, si in general lucrurile lor aparte, de alte mārīmi, culori si formatori, si pe care, in mare parte, in alunul piecării, le vedeau pe sume derizorii.

Discret, a inceput si sistematizarea satului, s-a mai dārīmat pe loc, pe colo, s-a mai ridicat un bloc, un magazin universal, o postă, mai-mai să incepeam s' ne simțim noi insine străini...

Acum un an s-a auzit la un moment dat un hiriit binecunoscut si inconfundabil, si încă de la mare distanță am recunoscut rabia de "IMS" care se oprise in urmă cu cinci ani in fata "Statiunii" care acum se mutase in alta clădire si avea un nume nou — "Consiliul popular". De data asta s-a oprit in fata pavilionului central si din ea au coborīt aceiasi patru — in formatie completă si imbrăcāti la fel cā si atunci, parca nu trecuse decit o zi. Primul s-a dat jos tot bărbosul, ca un sef ce (intellesem cā) era, privind in toate părțile, la fel de curios si iscoditor, a tras un scuiapat pe care l-a strivit cu cizma, și-a aprins o țigară (mai scurta însă) cu aceeași brichetă-pistol, si a scos un fluierat de admirație. Abia apoi, ca la un semn, au coborīt si ceilalți trei care au intrat scutit să se uite roată, nu pot spune exact cum — nevenindu-le să creadă, sau nemulțumiti?

Cei veniți la tratament li priveau cam ciudat, peste umăr — ce căutați și āstia aiei? — mai ales pe bărbos; de unde să știe cā dacă n-ar fi fost el, acum și-ar fi dat bota pe-acolo de pe unde erau sau și-ar fi ciutāt-o prin alte părți? "Orbil, tu orbil!" zise o fanfostă cu aer de vādăvă adresându-se altuia cu care mergea la braț, după ce-l examinā pe bărbos de parca acesta se afla dincolo de o vitrină, intr-un muzeu antropologic. Dăi bărbosul, deși zise injositor cuvint, s-a prefăcut cā nu-l intellesse, s-a apropiat de ea, si zimbind naiv, a intrat-o intr-o limbă pe care abia incepeam s-o buclșesc la școală: "Where can I get a plane ticket,

please?..." (nota trad. — De unde pot cumpāra un bilet de avion, vā rog?), la care fanfostia, făcându-i un semn moderat insotitor, de-a o lua putin inainte, i-a rāspuns imbujoarāt, si dind de inteles cā e gata să-l urmeze oriunde. "Aāāuuu... les, les nese pa... perché, lun aine claine... sentiāmo... his fait oclou... jema pell..." (nota trad. — de netradus).

Bărbosul pāru atent peste măsurā la acest conglomerat polișt al scilfositei care dădea să-l ia de braț, apoi izbucnī intr-un ris sarcasctic, dezvelindu-si cele două rinduri de dinti puterțici si albi, fără nici un cusur: "Sime-bime, e-n regulā, zise, dar pna una-aita, terminā-ti seralul!" N-are rost să mai spun ce ochi a făcut scilfosita, se intelege de la sine, vreme numai să adaug cā imi venea să-l iau in brate pe pleșos si să-l mulțumesc pentru cā mă scutise de o replică pe care volam să i-o arunc scilfositei (desi nu eram in cauza) de la care m-am abținut si din bun simț, dar si așteptind să văd cum va reacționa el. (I-am zis mai sus vājzanului-bărbosului: "pletos", nu pentru cā știți vī utat cum — fără să-l cunosc numele — il "botezase" din clipa in care il vājzase, si cind imi apăruse ca cel mai simpatic si mai — nu știu de ce — deștept om din lume, dar pentru cā acum — desi nu observasem din prima clipa a revenirii lui, a timp, de fapt — avea părul mult mai lung, in lor ce barba li rămăseam cam aceeași).

Cei patru se îndreptară apoi spre plajă, rāspunzind din cind in cind la salutarile sātienilor care-l recunosteau, si acolo, pe plajă, Firliță, pur si simplu s-a aruncat in brațele lor, parca le era frate si nu-i mai vāzuse de cine stie cind. S-au apropiat si alții, au dat mina cu ei si au inceput să-i intrebe de sātinate, pe care se mai fac. Ce-au mai făcut, pe unde or să mai meargā, cit mai stiau...

Nu stăteau mult, erau in trecere, si se opriserā numai ca să facă o baie, cā prea era mare zăpușeala. S-au dezbrăcat, s-au aruncat in apă, si am avut senzația cā Firliță ar fi vrut (dacă ar fi putut, și dacă ar fi fost după el și să-i scoată pe toți ceilalți din apă și să-i lase numai pe ei patru in lac, să se scinde cit or vrea, poate si o săptămāni, si să nu-i incurce nimeni).

Se avintară spre mijlocul lacului, atinsere malul opus, apoi revenirā, si in timp ce mārūneți si urita țesură din apă și-si întinserā mințile laterale, ca soarele să-i zvinte mai repede, bărbosul se mai întoarse o dată — si imediat mi-a venit in minte, cu o oarecare temere, pe care pe moment nu mi-am putut-o explice, modul in care se incease Marin al lui Firliță: tot asa, inotind dincolo de mijlocul lacului, revenind la mal, apoi întorcându-se spre mijlocul lui unde își gāsise sfirșitul.

L-am văzut pe Firliță cā incepe să se intonece la față și cā-l apucă un tremurat nervos, deo-

camdatā abia perceptibil. "Nu... nu..." zicea in-ent, ca pentru el, privind după pletos, si după nici un minut se aruncā in barca lui albă.

La un moment dat capul pletosului dispărū sub apă și nu mai apāru la suprafață. Zece secunde, douăzeci, treizeci... un minut... "Nu... nu..." incepu să țipe Firliță si să tragā din visle cit il țineau puterțile, de mār cum nu le-a rupt. "Nu... nu...". Dați-vā la o parte! I-a pīrīt la cei din apă, dați-vā dracului la o parte cind vă spun, cā vā crap capu' cu visla! dați-vā la o parte, ce, n-auziți?..."

Un minut și zece secunde, și douăzeci... Firliță ajunsesse in locul in care dispăruse pletosul si nu stia ce să facā, nu mai avusese pna atunci cazuri de inec, impunerea disperat apa cu vislele si țipa cit il țineau puterțile: "Dom' inginer! Dom' inginer! Mā auziți? Mā auziți dom' inginer? Un'e sātineți, dom' inginer? Dom' inginer! L... L... m-ar dracu să mă la cind v-am lăsat să... Dom' inginer! L... Aoleu, lua-m-ar... Dom' inginer!..."

nimeni nu mīșca un deget... S-a dus, lacul nu l-a lertat nici pe el...

camdatā abia perceptibil. "Nu... nu..." zicea in-ent, ca pentru el, privind după pletos, si după nici un minut se aruncā in barca lui albă.

La un moment dat capul pletosului dispărū sub apă și nu mai apāru la suprafață. Zece secunde, douăzeci, treizeci... un minut... "Nu... nu..." incepu să țipe Firliță si să tragā din visle cit il țineau puterțile, de mār cum nu le-a rupt. "Nu... nu...". Dați-vā la o parte! I-a pīrīt la cei din apă, dați-vā dracului la o parte cind vă spun, cā vā crap capu' cu visla! dați-vā la o parte, ce, n-auziți?..."

Un minut și zece secunde, și douăzeci... Firliță ajunsesse in locul in care dispăruse pletosul si nu stia ce să facā, nu mai avusese pna atunci cazuri de inec, impunerea disperat apa cu vislele si țipa cit il țineau puterțile: "Dom' inginer! Dom' inginer! Mā auziți? Mā auziți dom' inginer? Un'e sātineți, dom' inginer? Dom' inginer! L... L... m-ar dracu să mă la cind v-am lăsat să... Dom' inginer! L... Aoleu, lua-m-ar... Dom' inginer!..."

nimeni nu mīșca un deget... S-a dus, lacul nu l-a lertat nici pe el...

S-a dus, lacul nu l-a lertat nici pe el...

nicolae dan fruntelatā

CINTECE DE TOAMNĂ

Rugā de dragoste

A iubi a te sinucide frumos intr-un singe de femeie, strāin a te preda ca o lară de regi unu ināmpliator pelerin a-ți uita curvetele, a te invāja iar in seapă si in disperare depārșitā, de mine drumul acesta lasā-mā ținā in singurana lasā-mā copac in pādura de somn vrea s' mō breiere, teama s' mō are nu-mi de iubire de iarnā, nu mō fura de culoare nu mō pierde in altul acum doamna el tineretilor, deama e' vorbelor coita, dubita eroa sum erb ce sint, femeie mea in pupile mō pāzeste de lacrimi si mō lartā de mine cel singur, cel pierdut si in veci pādōșos mō va naste-ntr-o zi-n anotimpuri strāine a iubi a te sinucide frumos

Paharamar

Cintec de Paharamar si pasare neagra bōtāretu-si schimbā pretul frate ospātōr lu, hangiu lurtit si viu cer de mōtrāgūnă acur-mi seara pe-un țipsis s-o bem impreună circiumā de mahala insalla, insalla trec in ceatā, dimineata cōrūtōși domnești casa mea n-are podele n-are nici țerești vin doi hoți de buzunare pāgubosi si singuri lara la bōut si cacaoia insalla, insalla trece ziua, fuge vicia ca un luminar adu vin s' lungim drumul frate ospātōr s' ngropām o amintire la Paharamar.

La o vinătoare de reni

Ce naiba rămīne de făcut anotimpurile s-au amestecat ca niște cărți māsliute și-mi cade mereu care de toamnă imi plouă peste ochi, eu ruginīt iluziile, s-au subțiat mi-e teamā și iar mi-e teamā s' nu mi se facā oasele lemn u de barcā, navigind zōnicā prin orasul cel fumuriu, prin orasul cel obosit aprind țigarā după țigarā nici ofer cōștōc de artificii acestā sōrbātōare sumerā Ce naiba rămīne de făcut aștept: s' mō vezi, s' mō chemi intr-o disperare polarā la o vinătoare de reni

Uneori imi pare cā nu ești

Uneori imi pare cā nici nu ești cā te-a inventat somnul meu bolnav o, si cum fumegā materia prin părul tū și cā indoiolā ai in ochi și cā vīn cūm cu putut s' mi se-mbete cuvintele ca aerul din munte cind dō de rāșină uneori imi pare cā nici nu ești caul umor te pīnā se face țiriu prin tēcerea unei planete de pești inghetāti in iubire și-n teama de curgers uneori imi pare cā nici nu ești alteori țtiu

Auriele, i-am spus

Auriele, i-am spus, aurule si vocalele s-au alinat ciudat ca intr-o limbă suptā de desert ești dimineața mea, tot ce mai am tot ce nu mō trādează inert ești restul pasului pe care nu l-am făcut din slăbiciune ori din intimplare aripa mea atovică ingropātā-ntr-un os ori intr-un vierme de intrebare Omule, pomule — mi-a rāspuns nu te vezi, nu te-auzi, nu te crezi n-ai nici un anotimp de viznare sau, cum ar spune o țară micā și tristā, n-ai nici o țesire la mare Auriele, i-am spus, auriele imi va veni și mie toamna odatā și o s-o vīnd, disperat o s-o vīnd pentru lumina ta, toată

S-a făcut de iarnā

E frig si-nțneric, fratele meu alb și ceatā si totul ce mai e s' fie n-avem loc de suflet și nici de intors nu mai sint pahare, nu e poezie mahalaua veche s-a-mbrācat in somn centrul lumii- rece și pustiu spune-mi unde, fratele meu alb s' mō urc in birjā și s' vīu fi-ti-ar vorba ta de București sueriată verde și amarā ruptā-n paspe ca un vin bolnav de gutuie și de scorticoară nu mō intelege, n-o mō intelege ce tēcere albā peste noi se toamnă hai acasă, fide, fratele meu alb s-a făcut de noapte, s-a făcut de iarnā

Ca o siberie

Ca pe un ofiter d'n regiment de gardā caucazian impietrit pentru onor intr-o poveste de Tolstōi ca pe un ofiter care nu si-a plātīt datoria la cărți ori s-a pierdut intr-o dragoste cu blāni de somur noaptea asta mō trece gol printre două șiruri de cuvinte cu plumb plinge single-n mine se sparge-n țāndōri cerul iubirilor din ce in ce mai mute nogaica unei gramatici ca o puscārie, ca o siberie interdicționale si le asmutē merg, încă sint drepte, încă sint rana acestor cuvinte vīndute și mai sper s' nu mōr pīnā dincolo unde pāmintul incepe s-asculte.

Dā-i numele meu

El latrā noștile mele de toamnă latrā aglīnize mele din casā aerul moștenit și icanele disperarea mea luminoasă il aud de cind nu eram de cind m-a chemat cātre lume aproape lup și aproape inger niciodatā n-am știut s' dāu nume il vād n-uma-n vīu, si sint trupul de fum incālzindu-mi cuvintele, teama eu-larā il sint de pāmint el-aerul, argintul, aramā un cline de vīn in dexstrele toamnei va rămīne lātīnd s'arā ai veac dā-i numele meu, doamna el vorbelor singurul leac al tēcerei singurul leac.

andra cāpitaneanu

va-ho-ho... Si mār rōg frumos, de ce numai o har? Imi pari superficial, tinere!

— Domnule inginer, evident, nu ați pāturs sensul ascuns, metaforic, intervine profesorul de filozofie incruștindu-si bratele pe piept. "O vādă, atā poate fi echivalent cu o vādă dacă iubirea rămīne rācōșoasă și proaspătā; atunci viata întreaga va apārea doar un anotimp. Știu cu toții ce repede trece timpul cind sintem fericiți și trām cu o intensitate febrilā. Sper cā reusesc s' mō fac intēlea. Sau, dacă țeteti lumā cūntele asa cum sint, sensul lor imediat este just, o iubire nu poate fi venicā "rācōșoasă si proaspătā", s' fim realisti!

— După părerea dumneavoastrā, nu existā moralitate in iubire? Sau iubire venicā? Se interesează actorul ridicind sprincenele a umire. Pna este moralitatea in iubire? Ce este venicā? Sā nu ne jucām cu cuvinte preloase. Profesorul de filozofie vrea să incheie aici discutā.

plastică

Lirismul guășei

Tonuri închise, mute, sumbre, griuri cu scilpieri verzi sau violacee. albastri prāfuite și incusenate, brunuri-alburii, matitāși supraetajate, in lente perle este moralitatea in iubire? Ce este venicā? Sā nu ne jucām cu cuvinte preloase. Profesorul de filozofie vrea să incheie aici discutā.

(un fel de carusel melancolic), iar in jumătatea din dreapta cerul și marea isi mītind suprafețele egal de nepātinate și de fără intēnși. Cā o trombā poate, descoperim in cele din urmă cā intre cer și mare se mai interperne ceva: o siluetā de navā, mai mult o umbrā scufundatā in pasta primitoarea a celor două elemente guvernatoare.

O altā categorie de lucrări este aceea in care artista încearcā, și reusește pe cā-a-nțregul, să organizeze imaginea plasticā incuculdu-i demersul amintirilor. Seara, Amintiri, Misterul unei strāzi, Umbre pe țerasi, isi trag astfel substantia din cristalizări ascunse, din filtrate cicturi de imagini. Lirismul ținind direct, ca o secretie spontanā. Paleta se diversificā, obscurul nu mai prevalează, compoziția slabeste eterne din lucruri, il urmārează cu meticolozitate dar fără a-l deconșpira, fără a-l sfārșina misterioasa levitație. O menține specialā meritā lucrarea In-serare, cu un mal pronunțat caracter dramatic-expressionist, capacitatea de a sugera teluricul cu mijloace atit de restrinse atingind arti virtuoșitatei.

A vorbi despre mestesugul artistiei in lapidarietatea acestei rubrici inseamnă, după noi, a ne referi la ușurimā și naturalitatea cu care imprimā guășei cind o tonalitate hipnotic-apāsătoare (meditaționale marine), cind o forță mațmatic-evocatoare (compoziționale cu case), cind o transparentā seninā, impācātā (naturale moarte), fără a-și pierde nici o cildā originalitate și fără a-și strībī stilul personal. Salutām in Mihaela Constantin un artist matur, cu delinse realizări si mari reșeșe potențiale.

Constantin Abalūță

rostește filozoful cind nimeni nu se mai aștepta să reia discutā. Toți incuvintēază curiosi și amuzati.

— Ascultati! Orice moralitate este instantanee. Imperativul categoric al moralității n-are legăturā cu duratā. Indrāgostitul poet nu reține nici o cauzā, nu așteaptā nici o consecință. El merge drept, vertical, in timpul formelor si vrea să inteleagā toate puterile legăturilor instantanee, uraganul sacrificiului, fără a se lāsa divizat de dualismul filozofic grosier al subiectului, fără a se lāsa blocat de dualismul egotismului și datoriei. Indrāgostitul poet animā o dialecticā mai subtilā. Revelează totodată solidaritatea formei și persoanei. El dovedește cā forma este o persoanā și cā persoana este o formā. Iubirea devine astfel o clipā a cauzel formale, o clipā a puterii personale. Ea caută clipa. Ea crează clipa. In atara clipei nu existā decit prozā. Iubirea își gāsește dinamismul său specific in timpul vertical al unei clipe imobilizate. Auditorul clatinā capete ințelepte, arātindu-se pātursi in unanimitate de fiorul adevărului frumos exprimat. "Așa e, așa e!"

Doamna T. se apropie in mijlocul unui grup de femei kālagoase; soțiile bărbatului invitati la serată. Lipsește poezia poezului deoarece acesta nu este căsătorit.

— Oare v-ati plicisit atit de tare incit ati trecut la lecturā? suride doamna T. desi ingrijorata de o femeie extraordinarā! declarā scurta, furioasă in directia bărbatului roșovan, cu fața plină, care stă culcat in iarba de sub

castan si privește somnoros la ceilalți. Fi intilnește privirea și-i zimbosete cu căldură. Doamna T. intoarce capul nemulțumita.

— Dimpotrivā, scumpā doamnă, spune inginerul indrentindu-se spre ea cu intenția vādītā de a-i cuprindē umerii sau mijlocul, dar actorul deia incepuese acest gest, asa cā se multumeste s' s' ofere bratul soției sale corpolentā și imbrăcātā pretentioș; aceasta incepe să-i relateze sopit "ultimele noutāți" aflate in salon, de la celelalte invitate. Inginerul suride incintat ca si cum soția l-ar mārțurisī dragostea ei mereu nouā.

Doamnă frumoasă, solicitā matematicianul atenția amfitrioniei, ce știți dumneavoastrā despre iubire?

— Totul, domnule, totul! Ride strident, cu capul pe spate, sprințindu-se de bratul actorului care o privește in extaz. Toată lumea ride.

— Sinteți o femeie extraordinarā! declarā actorul sārūtindu-i incheietura minii, apoi il soșetește ceva la ureche. Doamna T. zimbeste, se alintă, il mustrează in glumā.

— Sā mergem in salon! il invitā gazda cu brațele larg deschise. V-am pregătīt o surprizā.

— Dumnezeeule, tu însăși ești o surprizā! il descință conspirativ inginerul lingā umărul gol, după ce a reușit s' se desprindā de bratul soției lui.

Approape de intrare il opresc strigătele roșovanului care aleargā voiniceste după, el. Iundu-si avinut cu brațele vinjoase.

— Cine este dumnealui? se interesează contrariatā una dintre doamne.

— A, este individul care a dormit in iarbā tot timpul cit am discutat noi. La un moment dat a si sfōrāt, lāmurește matematicianul.

Doamna T. albā, zimbind cu dintii strāni, il linistește:

— Intrați, nu vā sinchisiți! Este o rudā de la țară, a doșt āzi-dimineață in oraș și a tras la mine. Știu cum sint rudele acestea, te trezești cu ei pe cap pe nepusā masā cum se spune, si trebuie să-i accepți din politețe, desi de cele mai multe ori abia dacă ții amintēști prin a cita spātā te inrușești cu ei.

Mārțuți! strigā roșovanul cind s-a apropiat. Mārțuți, eu am s' plec acum, cu rāta de seară, cā mine trebuie să fiu la cimp, in zor. Eu vreau să-ți zic la multi ani si tot ce-ți do-rești! O sārūtā zgomotos pe obraji. Si mai vino si tu pe acasă, cā aide tata sint ingrijorati cā nu te-au mai văzut de ani de zile.

Fieul invitațiilor s-a depārțat șosotind si rī-zind infundat. Doamna T. plinece furioasă, bate din picior, lovește cu pumnii in pieptul mare al țărānului, apoi obositā, se lasā mīngiatā de mina asprā care-l agātā părul, isi lasā capul pe haina mīrosind a brinzā și a iarbā, isi zgriie fața de stofa grosā.

— Nu mai plīnțe, mā, nu mai plīnțe! De ce plīnțe? Te-au supārāt oamenii āștia? Nu știu ce ai tu cu ei, da! mō bine veneat acasă de ziua ta, tu mai vedeai și dā bātīnli... Hal, nu mai plīnțe, nu-l necăți pe fratele tău care te ține de drag ca pe ochii din cap. Hal, gata, si-sss... o alina țărānui ca pe un copil rācīt care nu-și mai gāsește casa.

muzică

Două discuri

In ce rezidā originalitatea muzicii maestruului zeno Vancea? Un disc in-nānunchind creștī depārșite intre ele de peste 30 de ani de activitate creatoare ar putea pārea revelator. In acul format de ampla creație a lui Zeno Vancea se pot distinge însă limpede fasciole colorate unitare de la un capăt la celălalt: melodia numai din ele sint; melodia discretā, liberā, ascultind de legile nerostite ale intulției și corolarul ei, dimensiunea prin excelență polifonicā a partiturii; caracterul de intimitate camerālā a creației chiar dacă partitura capātā dimensiuni simfonice; expresia molcomā, seninā, departe de orice incercenara sau hibriditate melodicā, proa puțin diferentiată de cerul Cinci cintece de toamnă pe versuri de George Bacovia sint superbe pete de culoare așezate in aceeași restrinșā, zōnā de spectru cromatic rezultantā a unei comatārī n-cōdatā reșimțite ca excesivā; specificul aparte al armoniei, rezultat al unei fortuite suprapunerii a evoluțiilor contrapunctice, cu atenție urmārite in incheieturile formel pentru a fi obligate să se supunā intenciei compozitorului. Discul cīntinde Cvarietul de coarde nr. 8, Elegie pentru orcheștrā de coarde, Toccatā pentru pian și sus-

telegere a folclorului. Melosul popular transparent direct, neprelucrat, necuprins in complicate urzel polifonice; Jocuiri II este un exemplu pentru ceea ce am spus numi, fără nuanțe peioratīre, dimensiunea decorativā a folclorului. Transgresarea ritmului și jocului popular in aparatul orcheștral, coloritul, contururile sonore unei bine precitate, alteori ușor difuze (Jocuri I cuprindē reusește pagini orcheștrale cu var iz impresionist), amplitudinile formale și orcheștrale inerente paginii cu multe portative sint citiva, puține, modificări intrinsece in culegerea de folclor in vederea propulsării pe scena simfonică. Prin talent și muzicalitate, rezultatul sonor dāvīnne remarcabil, confirmat creator indeosebi prin Cinci piese pentru orcheștrā.

P.S. Semnalām aici un gest de restituire de covirșitoare importanță culturalā: tipărire, la Editura muzicalā in ingrijirea Aureoiei Ienei, a Nocturnel in re bemol major și a Suitei a III-a pentru pian de Enescu, partituri pāstrate in manuscris. In situația in care clauze contractuale (uneori mīnute neferice, in detrimentul intereselor romānești) stonează țioarēne in țară a creației enesciene cu număr de opus, publicarea unor piese nerecomandate de autor țiburoi, remarcabile irsā ca anvergurā creatoare sau prin valoarea de referință, reprezintă o soluție (deocamdatā la'erālā însă, totuși, soluție) pentru incetarea baterii pasu-lui pe loc.

Viorel Crețu

atelier literar postă redacției

C. IOLIX: Încă nu sînt noutăți hotărâtoare. Ceva mai bine, în „Pietrele”, „Orientare primitivă”, „Marie”.

FELIX MADANA: Ceea ce se observă mai bine, deocamdată, nu sînt semnele talentului (încă încercă îndolenește), ci indiciile unei prezărituri intelectuale insuficiente. Se impune continuarea studiilor (dar și lectură asiduă, diversă).

FELICIA: O serie de pagini interesante (nu printre cele care vinează „scurți” și epurări cu orice preț și nici printre cele scrise grăbit, dintr-o „azvirilită”...), unele în întregime („Apel”, „Amintiri”, „Modestie”, „Invitație”) altele mai mult sau mai puțin parțial („Despărțire”, alterată de unele ostentativ, gen „cafea”, „Iubită conversativă”, compromisă de filialul lipsit de pregnanță, neplăzibil, desti „socant”, „Obiectivare”, prin distihul cu care începe, nu și prin ceea ce urmează, confuz și bioguit, etc.). În ansamblu, confirmări ale unui început de orientare nouă, plină de promisiuni. Din păcate, ultimul plic ne aduce iar diverse bazaconii și rizigilele enigmatice („abia mai sfînit”, „abia mai drag”, „dotoc cu ușă de iubit”, „portretul vîntului mă doare” etc.) și o nouă încălcare a ultimelor promisiuni și anagramele solemne (care-si dovedese din nou, pentru a cita oară?, inconsistența, lipsa de profunzime și seriozitate). Nu acestea erau, cum bine știți, vestile pe care le așteptam.

CORNELIA BORANDĂ: Pașini relativ curate scrise (cînd nu intervin, uneori, formulări bizare, neromânești, ca, de pili-

dă: „cînd au contactat-o pe Ioana, au aterizat pentru scurt timp, discută la tăcere”... etc.). Nu lipsește o ușurătate, dacă nu chiar o îndeminare a relațiilor, relațiile care curge domol, simplită, menținîndu-se interesul lecturii. Să sperăm că lucrurile se vor desfășura cu bine pînă la capăt.

VICTORIA: Însămări, de Jurnal, destul de anodine, lipsite (parcă mai mult, mai evidente decît precedentele) de însușiri literare demne de interes.

D. NICOLIU: Par lucruri scrise în grabă (nealifinate, superficiale, răvășite) mai slab decît paginile trimise anterior. Ceva, în „Nelinește”.

DOINA MATESCU: Există o anumită sensibilitate, poate și un fel de dispoziție lirică, dar încă nu putem trage concluzii. Revenții.

DANIELA ZECA: Lucruri de început, încă sovăitoare, naive, lipsite de experiență, dar nu și de simțămînt (încă timid, de-camdată) ale unor aptitudini literare („Singurătate de lărmă”, „Poem cu miini înghetate”, „Înainte de ninsoare”, „Viscol”).

V. ADDEL: Mai puțin reușite, de data asta. (Ceva mai bine, în „Bună seara”, poate și în „Acele făcări”).

I. DIACONU: Aceleasi însămări incilicite, confuze, „cu jumătate de gură”, fără perspectivă. Nu sînt noutăți.

A. LASCĂU: Mai neguroase, parcă, mai sofisticate, purtînd ideea către un prag de ambiguitate și confuzie. Ceva mai bine, în „Dar văluri albastrii”, „Lăsam drumul coacerii”, „Viața pentru care”, „Să mă catăr în turn”.

MARIA CIORANU: Din nou, manufactură de serie, plafonată la un nivel sumar, simplist, superficial. Ar trebui să faceti o pauză, pentru lecturi, meditație, „dizintoxicare” de convenționalism, inertie, rutină.

DOANA CALIN: Se confirmă buna perspectivă, dar textul de-acum e mult prea abstract și sofisticat pentru a răspunde intențiilor arătate în scrisoare. Altminteri, aceste intenții, împreună cu toate gândurile și oianurile pe care ni le împărtășiti, nu ni se par decît foarte judecătoare și lucide.

N. NASTASE: Povestea e lungă și diluată și cam „sare de la una la alta”. Scrișul e relativ îngrijit, desi vizibil ne-experimental, dar trebuie pus la curent cu cerintele ortografice.

DAN CANARI: Nu prea se înțelege mare lucru din schița dv., scrisă cam otova, neglijent, confuz. (Pe viitor nu mai uitați să vă iscăliți manuscrisele!).

RADU ALDULESCU: E mult mai bine, de data asta; se poate vorbi, într-adevăr, de oarecare îndeminare narativă, chiar dacă experiența scrișului e încă redusă și mai lasă loc unor stinggici și nesigurante (de lingă cele de ortografie, cu totul inadmisibile pentru un ucenic al condeiului!). E foarte bine că transcrierea și retranscrierea manuscriselor vă dau sentimentul ameliorării e, într-adevăr, o metodă clasică de lucru a prozatorului (și nu numai a lui, de fapt). Să vedem, în continuare.

Geo Dumitrescu

N.R. Manuscrisele nu se în-palază.

Ploaie luminoasă

Prin ploaie de lumină
se vede cerul clar
gîndurile mele de cristal
dure
zgîrie cerul fraged și umed
ca un mușchi de pădure

Plouă limpede, plouă limpede
ploaia frumos
În pămînt ploaia infige
tuburi subțiri de lumină
les în grădini
și privesc în jos
pămîntul luminat pînă la os.

MONICA ROHAN

Rugă de toamnă

Întoarce-te, rogu-te, sfînta mea Ană,
că fără copărlie mi-e frig și mi-e toamnă
Așteaptă-mă, sfîntoasă, în grădina uscată,
să ieși cînd îți-o bate cu inima-n poartă;
ca să-mi spui că miinile îți-s așa de subțiri,
încît nu mai poți să vinzi trandafiri,
să-mi minți mai frumos (că eu nu am habar),
că-n lume acum e destul bălegar
bun de-ngrapat pe sub trandafirii-altoi,
ca să schimb mîsma unui veac de noroi.
Eu să-ți spun cîne sint, tu să nu vezi
că frunza și ochii-mi nu mai sînt verzi.

NICULAE ALEXANDRU VEST

Versuri pe zăpădă

Ninge, fieceare îmbrăcoate-n rochii de mîrească
donoază pudic la fereastra mea,
lăcările feline stau în casă
și torc întinse „leneșe pe canapea”.

Eu singur, oplecat ca pe o mare
prin treceri cînt amintiri ce-au fost,
o tînețe pînă de condoare,
o fugă nerodită dup-un rost

Cît mai ieși din tagme cunoscute,
cît mai depin și cît mai colorat,
lumini de aur vrînd să mă sîrute
pe chipul toldeana-ngîndurat.

Înfiort de-un suflu fin, contemplant
cum uit, adun și cum mă împlinesc,
icoanesc sine pe alimă-n temple,
cum ruginește timpul omenesc.

EMIL GAVRILU

Timpul

Cine spune că sint cerșetor
cine spune că sint vagabond
nu știe
că haina aceasta veche și murdară
pe care o port de demult
și care mă strînge cumplit
e timpul
timpul lumii întregi...

EUGEN BLAJ

Renunțare veselă

Și te-astept cu trei geroafe
și te-astept cu trei ideei
și în pîr am trei agroafe
și în ochi am trei scintei

o garoafă pentru soare
o garoafă pentru ritm
o garoafă care moare
și-o garoafă din senin
și te-astept cu trei agroafe
și te-astept cu trei ideei
și în pîr am trei agroafe
și în ochi am trei scintei

o scintie pentru soare
o agroafă pentru ritm
o idee care moare
și-o scintie de senin

și te-astept cu o agroafă
și te-astept cu o idee
și te-astept fără garoafă
și în ochi am o scintie...

LORENA PAVALAN

Etajera

Nu te mai logodi cu cuvintele
văluri prea subțiri vrei
să te opere de înghetul
de peste noapte care
omenință rădăcinile
nu te mai logodi cu cuvintele
cînd sîi oit de bine că
fieceare carte pe care cu iubire
ai ridicat-o în rang
pe rafturile prăfuite ale etajerei
merită să fie citită de două ori
sau măcar de ochii tăi
și ai copilului tău
oh nu este de ajuns
să o cumperi în dublu exemplar
și să o strecoari pe sub ușă
prietenului care te-a uitat.

VIORICA IONESCU

Doina

Tot neamul meu e-o doină din lărbă pînă-n
frunză
Și-s mai român cînd doina cu fluierul o-ning
Cu ea ascult porunca și dorul din străbuni
Și încoace pînă mi-e mai întii pe buză
În mine de mai plînge adesea ca o rană
În drojdia simțirii îmi picură ușor
Și-n patina adăncă din tracul meu izvor
Aud eternitatea cum mă cheamă

Migrație

Păsările clipesc aripi de mieznoapte
Retina cerului se sparge
O lacrimă de stea tulbură mările
Simt cum tu te muți în singele meu
Și aerul ne trece în păsări
migrăm grăbiți
Peste fruntea ploilor
Cu troilete vîntului de seară
Dincolo, dincolo

VIORICA IONESCU

CONFABULE Egreta

Pe cîi era de abia pasărea aceea / ce se amăna
vînt de bine cu fila unui manuscris
de roman scris în cer / pe alii era de
rea și trufă și plînd de-așa bălăi / în
înșelăciune / celestă pasăre / fără să
vească nimic și pe nimeni / îmărmurite în
umilită / de-așăzădite de urșienii lor și /
mai ales / oprite de a altă de neamul
puritate / celestă pasăre / în fereașă
caie / cu pipete jălnice / clevea chiar / care /
n-au mai avut răbdare / au plecat în țări
ceva mai calde / cum țările se țară țară
într-o vînturi / seara / Egreta se însoi cu
Corbul / și ce an mai petrecut cu țării / la
muntă lor / acum cînd ea părea să se fi în-
negrit puțin / iar ei să fi albit.

Iulian Neacșu

«Nesomnul cuvintelor»

Urmare din pag. 1

frează la 3.400 de miliarde lei, sumă ce încorporează eforturile tuturor județelor țării, din care o mare parte este rodul muncii sociale depuse de locuitorii acelor zone unde, altădată, Împerele socialismului erau mai puțin evidente. Industria națională realizează azi întreaga producție a anului 1965 în numai 70 de zile; față de același an, agricultura românească produce de 1,8 ori mai mult.

În acești 15 ani au fost dimensionate mai exact resursele naturale ale țării și s-a trecut la mai judicioasă lor punere în valoare, conform unor programe de cuprindere națională. În același timp, au sporit în carate rezultatele muncii intelectuale, expresii ale disponibilității poporului nostru pentru știință, tehnică și artă.

Continuă creșterea a vîntului de care dispune România constituie cel mai înalt și cel mai independent și suveranității sale.

Referindu-ne la domeniul literaturii, ca parte integrantă a avuții naționale, nu ne vom opri la marile opere românești datorate unei pleride de prozatori de excepție; nici la cele poetice, care tind să atingă valoarea liricii interbelice; nu vom enumera nici Institutul editorial, diversificate și răspindite în toate provinciile noastre (case de editură, în principalele orașe ale țării, ar fi fost posibil și în condițiile vechii împărțiri administrative-teritoriale); nici revistele culturale, cu destule (dar nu suficiente) pagini de literatură, care apar astăzi în marile centre urbane nu ne vor reține atenția; și acestea ar fi putut apărea în foste zone administrativă a țării; nu semnalăm însă mișcarea literară din orașele care trăiesc o viață economică superioară abia în ultimii 15 ani, ca urmare a deciziei luate de Conferința Națională a P.C.R. din decembrie 1967.

Oricare din aceste așezări suportau, pînă mai ieri, ca apozitie, titlul lui M. Sadoveanu — „Locul unde nu s-a-nîmplat nimic”. Astăzi, Alba Iulia, Vasluiul, Buzăul etc. sînt orase înfloritoare, unde pulsează nu numai o viață industrială intensă, ci și una culturală. Fiecare comitet județean, în absența unei publicații culturale, îl revine sarcina de a polariza energiile creatoare de pe raza județului. La Buzău, de pildă, redacția gazetei locale a luat sub patronajul său cenzual literar al orășului (prin care trecuseră, mai demult, Ion Gheorghe, Ion Băieșu, A.I. Zăinescu și alții) și a purces la o rădătoare tradițională de cultivare a talentului tuturor celor bîntuți de „nesomnul cuvintelor”. Rodul a fost bogat; doi dintre fostii membri ai cenzalului au obținut premiul de debut pentru poezie al Uniunii Scriitorilor — Ion Stancu, în 1975, și Denisa Comănescu, în 1978. Alături de el, au semnat volume de poezie, proză și istorie literară: Florentin Popescu, Dumitru Ion Dinică, Gheorghe Stefan, Puiu Cristea, Aurelian Mares, Cornelie Andrei, Alexandru Oproescu etc.

E riscant să afirmi că acești oameni n-ar fi ajuns — în alte condiții — să-și adune numele pe o carte, cum ar spune poetul. Nici evoluția nu le poate fi prevăzută. Însă e cert că destul lor a fost decisiv întruiri de momentul „februarie 68”, a cărui reneșă o găsim în hotărârile Conferinței Naționale a P.C.R. din decembrie 1967.

dumitru enache

Toamnă

În cercărușul pocolului de-aramă
Fierb dealurile dulci dinspre Cotnari
Cocorii în miracol din seară
Și scrișie piimile în car
Tărânișii duc sub tăpșile lor late
Cămăși sfîntite și scilpiri da rug
Și-adună viora estile-n cetate
Din sete timpul fugge către sud
Cocosi de brumă cîntă în grădini
Pe case în amurgul se răstoarnă
Și vîntul trimbițează prin lumini
Întii ceas al zilelor de toamnă

Urmare din pag. 1

o compilație de documente, ciclul trăiește tocmai prin autoritatea ficțiunii (M. Ungheanu). Apoi, gestul de a-și relaționa cu opere din literatura universală (Dun Zamfirescu) a scandalizat — desi reper în literatura noastră pentru efortul lui Paul Anghel nu avem. În fine: a conceda că, în cel mai bun caz, aceste romane rămîni „miliole produse contemporane” — cum o face Gh. Grigore — înseamnă a le oferi teapacul textelor minore, plasindu-le chiar în afara literaturii. Dar un proiect precum acela al lui Paul Anghel nu poate fi al spiritelor comode. Si cum proiectul prînde viață (zbînda fiind deopotrivă ideatică și artistică) reacțiile minimizante își inventează argumente.

Paul Anghel se desparte hotărît de vechea viziune asupra istoriei, urmărind aspectul exterior al cronologiei. El o rescrie, constînta scriitoricească demurică aflînd o încăpătoare formulă românească, structurată mozaical, privind evenimentele cu o retină prospătă, atrasă de grandiozitate. Așa cum se practica, tradițional, științele istorice — cu stilate temporale ale unor obiecte individuale — separam reflexia asupra istoriei de istoricitate; la Paul Anghel ele fuzionează, comentariul autorului — mereu implicat, de o ironie subtextuală, freatică, vîndînd o subtilă inteligență rezizorată — închinînd parabolic semnificații adînci, servind unghi problematic, a căror descriere, parțial, s-a și făcut (N. Georgescu).

Prin viziune (modernă, netributară unei istoriografii fluctuante, transportîndu-ne spre azi, asigurînd deci o salutară contemporaneitate) și prin valoare (încarnînd un scenariu uman, fără a pedala pe spectaculos), Paul Anghel construiește o ciclul epopeic viabil. Este el oare un roman de război? Montaj între ficțiune și document, refuzînd inventiva pură sau documentația seacă, abiteră, ciclul sondează climatul evenimentelor și temperatura lor psihologică; dînd un profil colectiv, interesat de reenerularea evenimentelor în toate neclăile, printr-un epos animat de fantele eroice ale „clipei”, autorul operează secționări frîngînd cursarea lentă a acumularilor epice, crescînd spre o situație — limită. El scrie nervos și inteligent în acord cu timpul de fierbe la gurile Dunării, neîngăduînd reverii meditative. Machiajul eseistic servește acestei febrilități sincopate, cînd parcă realitatea halucinează (cum va constata Parva) și evenimentele, prăvălîte pe o anumită abie, curg și „totul fugge”. În miezul rezultatului se instalează miraculos și cosmorescul. Incit, această lume revărsată, agitată de palpitul vieții unui timp convulsiv, cu al său vălmășag turbionar fac din „Iesirea din iarnă” o metaforă atocuprinzătoare — sesiza C. Sorescu; adevărată iesire din mîlă, ea înseamnă și trezire, iesirea din somnul istoric, un moment crucial în biografia unui popor. O parte a criticii însă (cînd nu tace) continuă să se mire de ordinea în care prozatorul își divulă „cărțile”, dirijînd interesul spre o chestiune — în fond — de laborator, secundară, cită vreme volumul rezistă autonom. Anvergura poetică a ciclului, fără precedent la noi, dezinvoltura cu care Paul Anghel își strunește condeiul dominiului universal abordat, superioara știință a construcției epice fac din acest roman-frescă o tentativă temerară, prețărită și posibilă printr-o documentare crîncenă. Spunem aceasta intrucit, nu demult, Hristu Căndrovanu sugera că realizarea pe secente („fragment”) a ciclului s-ar excolica prin retinerea autorului de a-și face conștient din capul locului ambitosul proiect. Să ne amintim însă că „Scrisoarea de la Rahova” (1977), cartea care — în ordine editorială — a deschis ciclul, era a V-a, materialul epic fiind compartimentat cu mare precizie; iar scriitura s-a derulat, ne dăm seama cu ușurință acum, din

NUMELE POETULUI

Traian Furnea

„C aricaturist incomparabil, de o inteligență diabolică, și amar poet precoc, Traian Furnea este o existență vagantă, marcată de „inserizitate” care ar putea să-l fie fatală: fără o „înrădăcinare” oarecare, nu poți să faci nimic, chiar avînd geniul...”. Așa scriam noi cu mult timp în urmă la această rubrică despre Traian Furnea, cei care prin făcătura și destin ne revin în memorie un lung și extenuant început cu Petru Aruștea și încheiat cu George Aaron... Si lată că „fiul risipitor” a început „înrădăcinarea” devenind albaștrii serioși, cistigînd un premiu internațional de caricatură și debutînd editorial cu volumul de poezie „Legitimă” de poet (Editura Albatros, 1962) avîndu-l lector pe distinsul poet și elenist Ion Acsan...

Cartea e intrutotul cuceritoare, originală prin spontaneitatea angelică a rostirii, vie prin continua sugestie vizuală, tulburătoare prin intensă trăire lirică: „Într-o noapte te-am auzit / Sîrîndu-mă // Alți de tare încît / S-a trezit nevastă-mea // Si mi-a spus să merg în grădini / Să vad cine poate fi / Să-mi iau și pușca. // Eu / M-am dus înfrîngur în grădini / Dar n-am văzut pe nimeni. // Ecou în tors de la o-ndepărtată stea // Vocea ta de demult / Scutura păpădiile”. (Ecoul).

Nesupun model poetice, Traian Furnea ca și Nichita Danilov, Dan David ori Liviu Antonesei, scrie o poezie profund actuală, de o mare concretie în fixarea unor „situații românești”. Am fost uimit observînd cum critica noastră literară acreditează „noul realism” al „generației 60” compus din decoruri hiperindustrializate și inexistente „editii de seară”, viziune de un li-vres evident, dar nu pricează autenticitatea adesea bulversantă a unei poezii obsedate de realitățile românești.

Cezar Ivănescu

O relație biunivocă

Urmare din pag. 1

el așezăți cu totul într-o încăpere circulară — un fel de sală de lectură din British Museum — și scriindu-și simulan romanele”.

„Opera ca insula eutanasică a celui după ce a făcut ocolul lumii avîndu-și ochiul acură, penetrantă a demoului cunoscător, este un demers cu intenționalitate, finalitatea unei fenomenologii, unei operații continue, intense, minigietoare, furioase ori melancolice, asupra unui limbaj opac, inert, vid de orice sens, el însuși constituindu-se însă dintr-un relativ și concret semn care conțin în stare larvară, latentă, potențială energia actualizată la nivelul unei forme, a unui stil, a unui scop deliberat. Această fenomenologie a scriiturii prin care luăm cunoștință de noi înșine, prin care eluăm relativ se eliberează de sine și mută, se exilă în ea în absoluț, această devenire a artistului prin opera sa — sintem ceea ce devenim, știm ceea ce ne aducem aminte — ne apare ca un proces de o măreție ontologică: o fluxe o re-nastere, o re-iterare, o parcurgere a existenței existenței înapoi către origini, amintiri care ne-a edificat, cat elu, ființa, o întorcînd în timp, o recădere în trecut pentru a-l regăsi fără reziduuri, în structura duratăi pure a spațiului literar; și astfel: desăvîrșirea artistului, a celui de-al doilea eu se realizează pe măsură ce crește, se dezvolta opera, prin urcare a ei la suprafața lumii constanțiente în limbajul devenit stil, formă autarhică și care îl conține esențializat, abstractizat pe creatorul ei; această fenomenologie a scriiturii prin care artistul la cunoștință de sine, adică îl relevă cum a fost el încă de la început, se transformă lent în propria lui ființă, în el însuși autentic, profund și indestructibil, adică: la un moment dat, pe o anumită scară a evoluției acestui proces de autodevăltare, de revelație în actiunea scrișului, opera începe să determine biografia (interioră, evident, dacă interioritatea, viața noastră spiritală se impune, prin celelalte lăzuri, structura cu puterea evidenției), el e edificat de artist, îl face să devină el însuși, purificîndu-l de zgura eului relativ și instalîndu-l, exilîndu-l (fericit el!), să devină ceea ce este și în alt eu, mai adevărat și mai real cu cît esența lui e pură, înălmîrnată. Acest bricolaj autor-operă și mai ales operator a fost pus în lumină în repetate rânduri de scriitori, cei mai în măsură să se exprime despre procesul de creație (ca să zicem așa!) și mai ales despre condițiile, consecințele, dislocările produse de acest proces în ființa lor reală și imaginară. Astfel, Roland Barthes, în Însămăriile sale de marșina „Jurnalului lui Gide”: „Am vrut să arăt în „Tentativa de a fi” influența cărții asupra celui care o scrie și chiar în timpul scrierii ei. Pentru că, iesind din noi, ea ne schimbă și ne modifică drumul vieții”, notază în scrișul același fel de re-nastere, re-iterare, iluminare și determinare a eului prin operă: „Imi place să aroapi aceste cuvinte de cele ale lui Mișeleț: „În scurgerea omului, istoricului este produsul istoriei, iar nu istoria, produsul acestuia. Cartea mea n-a creat. Eu am fost opera ei” (s.n.).

Deci trecutul, fie că este depozitarul, paznicul amintirilor noastre proprii, fie al unui spațiu cultural istoric, social mai larg, trebuie recucerit pentru a deveni el însuși și deci pentru a ne revela ca ființă, iar în acest efort, în această marea, de scoatere din subconștientul individual sau colectiv al celui care luăm reîntregirea, reînțelegerea ființei, se vede și mai clar de ce metoda lui Saint-Beuve (contestată de Proust, profet al noi critici) are un caracter limitat, raportului biografic-opertă, înțelînd să se adauge și semul invers, îndînd deci o determinare biunivocă. Tot acolo, și în aceeași perspectivă, Barthes notează: „Opera: Gide așa cum trebuia (voia) să fie. Jurnalul: Gide așa cum este, sau, mai exact, așa cum l-au făcut [personajele] Edouard, Michel și Lafcadio (s.n.) Si tot Eliot despre natura și funcțiile eului personal, biografic, și a eului impersonal, artistic: „...după părerea mea poetul nu este menit să exprime o „personalitate”, ci un mediu specific — care este mediu număr, iar nu personalitate — în care impresiile și trăirile se combină în moduri diferite și imprevizibile. Impresiile și experiențe importante pentru autor ca om nu se regăsesc întotdeauna și în poezie, după cum cele care se dovedesc importante în poezie joacă poate un rol neglijabil în ce privește personalitatea autorului (...) Emoția artistică este impersonală. Iar poetul nu poate atinge această impersonalitate fără să se dăruiască în întregime muncii pe care trebuie să-o facă. Și este puțin probabil că el va și ce are de făcut, dacă nu va și să trăiască nu numai în actualitatea prezentă, ci și în actualitatea trecutului, dacă nu va fi conștient nu de ceea ce e mort, ci de ceea ce a început să fie viu”. Iar dacă, după atâtea mărturii venind de la artiști esențiali a căror opțiune tragică nu poate fi luată în deriziune ori pusă la îndoială, mai există (și, vai, cum să nu existe?) critici „de bun simț” care nu pot fi conștienți cu nici un preț despre valoarea absolută și de cea relativă a autorului, a biografiei acestuia, în sensul că el nu este decît mină, instrumentul unui destin, al unei vocații, vîl încheia cu un fragment dintr-o scrisoare a lui Mallarme instrundu-ne despre experiența lui abisală, despre influența teribilă pe care a suferit-o el însuși dintr-o opera sa, operă care, întorcîndu-se împotriva autorului, devorîndu-l îl reduce la tăcere absolută urmărind în discursul liric, o tăcere impersonală de care vorbea și Baudelaire, și Eliot, și încă alții alții, un testimoniu al cărui dramatism nu poate să nu ne tulbure: „Din nefericire, pătîrînd în vers atit de adînc, am înțelînit două abisuri ce mă dezădăduiesc. Unul este Neantul... Celălalt vid pe care l-am întilnit, este cel din pieptul meu...”. Si acum, ajuns la viziunea înspăimîntătoare a unei opere pure, mi-am pierdut aproape mințile și acel simț al cuvintelor cele mai familiare... Tot ceea ce, în schimb, a suferit făptura mea în lungul acelei lungi agonii, nu poate fi povestit, dar, din fericire, sînt cu desăvîrșire mort... Afară că sint acum impersonal și nu Stéphane pe care l-ai cunoscut”. (s.n.).

Lirică din R.S.F. IUGOSLAVIA

DESANKA MAKSIMOVICI

Miezul nopții

Si deodată ceva ciudat s-a petrecut. De parcă ar fi fost roșii un magiș cvint: Tabloul s-a insuflit în perete...

Si deodată ceva trist s-a ntmplat: În cerul înalt un țipăt s-a auzit: Dincolo de riu vreo alică a nimerit...

BLAJE KONESKI

Para

Uite, para se trece, Încă puțin și va putezi, Va putezi precum sufletul. A legal rod mai întâi, S-a pignit fructul apol...

TOMAJ ŠALAMUN

(Eu sint mică...)

Eu sint mică, fetiță fără prihană, Loxodnica lui Tomaš Šalamun. Atita timp cit fi-voi în viață...

VASKO POPA

Cintec de metropolă

Mai deunăzi femela mea Pentru care aș fi în stare să fac totul Mi-a zis:

Aș vrea să am Un mic copac verde Să fugă pe stradă după mine.

REPERE

Intimplări din lumea cărturarilor

doi împătimitii ai spațiului extrem-oriental ne propun o imagine a literaturii chineze tradiționale. Este dificil de înțeles, în apărutul său, romanul lui Wu Jingzi, Intimplări din lumea cărturarilor...

peisaj și figura umană, dintre obiecte și flori este cel din realitate. Oamenii sînt minuscule față de dealuri și munți, egali însă între ei...

Aurel-Dragoș Munteanu

TIRGUL INTERNAȚIONAL de artă contemporană de la Paris începe să devină tot mai mult o adevărată vitrină a creației actuale...

A APĂRUT ALMANAHUL

- Din cuprins: O zi a constituției naționale, Există o generație Labiș?, Dosare deschise, Un poem centenar: „Luceafărul”...

almanah Luceafărul 1983

Eu cel mai tânăr mă rădăses la el

Ce vă tot fondașii Vouă vă e ușor să muriți Voi de-ași apucată să faceți dragoste

Ar fi o prostie să mor.

Paris, 1975.

MIHAIL RENGIUV

După miezul nopții

(Nerez)

După miezul nopții pe deal Fosforesc luminează castanii

Umbră cerului însorăză Pulsul curat al țării Și pielea blândă a linștii

Singur sint: Mie carubez care se joacă, o, Cu firava betesă.

A razei.

Intrarea în Ierusalim

(Frescă)

Sîm: el prebeminat Eu înșurat. Deodată Apele s-au deschiș Ușile s-au zăverit

Din suflet atone! A zburat filonela! Dispărând dincolo de zid

Așadar: am intrat în Ierusalim?

Nu, eu nu am intrat. De acolo m-au scos.

Marmură

(Stilp)

Cine doarme în tine Cine plutește în tine

Ce hablon, ce bizant Care arhanghel, care Doma Care satan?

Capul de trupul tău mi-l apropii Și ascult: înlăuntrul un filonel

Ciripește.

FLORICA ȘTEFAN

Leac

Imi consum propria-mi mearță Cu pe un leac împotriva îmbătrînirii O port în săruturi — Talisman la lungie drumuri. Mărnite amurguri

În românește de Dumitru M. Ion și Carolina Ilica

REVISTA STRĂINĂ

SPECTACOLUL cu una dintre piesele din urmă ale lui Girardoux, Sodoma și Gomora, neucată din Gerard Philippe, atrage cronicarii francezi...

TREI APĂRII DE literatură austriacă au evocat pentru cititorul actual Vienna imperială. Marșul lui Radetzky a lui Joseph Roth...

LUCEAFĂRUL 1983 Gheorghe Pituș • Vatra strămoșilor lui Caragiale • Aventură în Africa • Cunoașterii autorul? • Revelation au scriitorii • Colinde

Sfaturi pe lumină

SPECTACOLUL LUMII

văzut de Ioan Grigorescu

de ce oare Iorga și-a intitulat amplul volum autobiografic „Orizonturile mele — O viață de om așa cum a fost”...

Judecata aceasta a fost severă dar dreaptă. În „Iorga pro și contra”, Florin Mihăilescu, alcătuitorul antologiei celor șase și scrise despre „Titaniul de la Vălenii”, în „biblioteca critică” a editurii „Eminescu”...

Desigur, se poate vorbi despre un sentiment al „premonițiilor sfîrșitului” încercat de Iorga în acest al doilea volum...

Valeriu Răpeanu arată excelent în amplul său studiu la cea de a treia ediție a volumului „O viață de om așa cum a fost”...

Deci „bătrînul brad” simțise că se ascutea se-curea doborîrii lui, așa cum o simțise profesorul

nafele lui Roth, unul din acești Trotta și Sipolle originari din Slovenia. Vetustatea marilor mașinării nu-i va vedea însă prea departe...

SPORT

Cu duhul blîndeții și steaua minciunii

de foarte puține ori în viața mea m-am înțeles bine cu contabilii. Oamenii de meserie pieziș, plini de promovație...

cit și la Florența, au fost împinși de arbitri spre marginea disperării. Sintem bucoși și, de fiecare dată, jucătorii celei mai bune echipe românești...

Nu încerc să forțez mina selecționeților (a fac alții, de sus în jos), dar găsesc că e de datorie mea să, le aduc aminte declarația lui Luceafărul...

Pai, așa să fie, măi frate, și nu vom mai avea motiv de gileceală. Că nici eu nu vreau să hulesc la nesfîrșit. Fănuș Neagu

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dan Frunteletă, Mihail Ungheanu (redactor șef adjuncți), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDAȚIA: București, Piața Șteintei nr. 1, tel. 17 32 09 ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95 Tiparul executat la: COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘTEINII”